

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

СИСТЕМА ТА МЕХАНІЗМИ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Методичні рекомендації до семінарських занять і самостійної роботи (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»)

Електронне видання

Харків – 2024

Рецензенти:

Г. М. Куц – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

В. М. Шамраєва – доктор політичних наук, доцент, професор кафедри міжнародного і європейського права Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 8 від 21 травня 2024 року)

С 40 **Система** та механізми здійснення зовнішньої політики: методичні рекомендації до семінарських занять і самостійної роботи (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» вищої освіти) [Електронне видання] / уклад. І. В. Пересипкіна. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. – (PDF 28 с.)

Видання містить положення про організацію вивчення навчальної дисципліни «Система та механізми здійснення зовнішньої політики», її тематичний план та структуру, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, підсумковий тест для самоконтролю студентів та рекомендовану літературу.

Методичні матеріали призначені для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, що навчаються за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» (освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»).

УДК 327.8

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	9
5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	14
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	17
7. ПІДСУМКОВИЙ ТЕСТ З ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	18
8. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ.....	23
9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	24

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою викладання навчальної дисципліни «Система та механізми здійснення зовнішньої політики» є ознайомлення студентів з принципами та механізмами, які визначають зовнішньополітичну діяльність держав, що дозволяє студентам зрозуміти, як міжнародні відносини впливають на національні інтереси, і навпаки, як національні інтереси формують зовнішню політику.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Система та механізми здійснення зовнішньої політики» є система та механізми формування та реалізації зовнішньої політики держав. Курс охоплює аналіз ключових інституцій, що беруть участь у формуванні та виконанні зовнішньої політики, включаючи міністерства зовнішніх справ, дипломатичні місії, військові установи та інші державні агентства. Розгляд механізмів розробки та виконання зовнішньополітичних ініціатив, включаючи дипломатію, переговори, міжнародне співробітництво та використання сили.

Основним завданням вивчення дисципліни «Система та механізми здійснення зовнішньої політики» є:

формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

формування наступних спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК11. Здатність аналізувати природу зовнішньої політики та міжнародних відносин, еволюцію підходів до їх формування та здійснення,

принципи організації та функціонування інститутів зовнішньої політики, прогнозувати систему міжнародних відносин.

Методика вивчення навчальної дисципліни «Система та механізми здійснення зовнішньої політики» базується на поєднанні лекцій, семінарських занять та самостійної роботи студентів.

Семінарські заняття є однією з форм навчальних занять, при якій викладач організовує дискусію студентів навколо певної проблеми на основі самостійного вивчення рекомендованої літератури. Логічна структура планів семінарських занять охоплює широке коло проблем і побудована таким чином, щоб сприйняття основного понятійного апарату, концепцій та принципів міжнародних інформаційних відносин було максимально ефективним. Підготовка до семінарських занять сприяє поглибленню знань студентів, розвитку їх творчості та інтелекту.

Самостійна робота є однією із складових навчального процесу і основним засобом оволодіння студентами навчальним матеріалом у вільний від занять час.

Одним із видів самостійної роботи є опрацювання матеріалу кожної теми за матеріалами лекцій та рекомендованою літературою. Якщо з певних причин лекція пропущена, її необхідно опрацювати самостійно.

Іншими видами самостійної роботи є: підготовка до семінарів, самостійне вивчення окремих питань дисципліни, вирішення тестових завдань.

Викладач систематично контролює самостійну роботу студентів: перевіряє виконання завдань, оцінює виступи студентів на семінарах з питань, які винесені на самостійне опрацювання.

Виконання завдань, винесених на самостійне опрацювання, є обов'язковим для кожного студента.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Система та механізми здійснення зовнішньої політики

Система здійснення зовнішньої політики. Державні органи зовнішніх зносин. Центральні органи зовнішніх зносин держави.

Політичні механізми здійснення зовнішньої політики: війни, воєнний тиск. Економічні механізми здійснення зовнішньої політики. Ідеологічні механізми здійснення зовнішньої політики. Дипломатія як механізм здійснення зовнішньої політики.

Тема 2. Процес прийняття рішень у зовнішній політиці держави

Сутність процесу прийняття політичних рішень у зовнішній політиці держави. Теорії прийняття і реалізації політичних рішень. Політичні рішення як складова частина зовнішньої політики держави. Типи політичних рішень та критерії їх аналізу. Стадії процесу прийняття рішень у зовнішній політиці. Методи прийняття політичних рішень. Специфіка сучасного методу прийняття зовнішньополітичних рішень «decision-making».

Тема 3. Система та механізми здійснення зовнішньої політики США

Інститути та механізми зовнішньої політики США. Державні органи зовнішніх зносин США. Президент та зовнішня політика США. Рада національної безпеки в системі зовнішньої політики США. Виконавча влада та зовнішня політика США. Конгрес та міжнародна діяльність. Рушійні сили зовнішньої політики офіційного Вашингтона. Процес прийняття зовнішньополітичних рішень у здійсненні зовнішньої політики США. Зовнішньополітична стратегія США в умовах глобального домінування.

Тема 4. Система та механізми здійснення зовнішньої політики провідних держав Азії, Африки та Латинської Америки

Інститути та механізми зовнішньої політики Китайської Народної Республіки. Інститути та механізми зовнішньої політики Японії. Інститути та механізми зовнішньої політики Індії. Інститути та механізми зовнішньої політики Ірану. Інститути та механізми зовнішньої політики Пакистану. Інститути та механізми зовнішньої політики Туреччини. Інститути та механізми зовнішньої політики Об'єднаних Арабських Еміратів.

Інститути та механізми зовнішньої політики Нігерії. Інститути та механізми зовнішньої політики Південно-Африканської Республіки та Демократичної Республіки Конго.

Інститути та механізми зовнішньої політики Куби та Венесуели. Інститути та механізми зовнішньої політики Мексики. Інститути та механізми зовнішньої політики Бразилії. Інститути та механізми зовнішньої політики Аргентини.

Тема 5. Система та механізми здійснення зовнішньої політики провідних країн Європи

Інституційний механізм спільної зовнішньої політики Європейського Союзу: Європейська рада, Рада, Європейська комісія, Європейський парламент, Високий представник Союзу з зовнішніх справ та політики безпеки, Європейська служба зовнішньої діяльності, Комітет з питань політики та безпеки. Основні цілі та механізми спільної зовнішньої політики ЄС. Групи категорій дослідження механізмів зовнішньої політики ЄС: 1) аналітична модель «раціонального актора»; 2) модель прийняття рішень «decision-making model»; 3) група чинників, через які можна переміститися від понять «актор» і «процес» до менш матеріальних аспектів аналізу у формі коефіцієнтів «соціетальність» або «ідентичність».

Інститути та механізми зовнішньої політики Великої Британії. Інститути та механізми зовнішньої політики Франції. Інститути та механізми зовнішньої політики Німеччини. Інститути та механізми зовнішньої політики Італії. Інститути та механізми зовнішньої політики Іспанії.

Інститути та механізми зовнішньої політики України. Державні органи зовнішніх зносин України: Президент України, Прем'єр-міністр України і Міністр закордонних справ України. Сучасна система дипломатичних відносин України. Місце політичних рішень в процесі розвитку сучасної України.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах			
	Денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	пз	с. р.
Тема 1. Система та механізми здійснення зовнішньої політики	19	3	1	18
Тема 2. Процес прийняття рішень у зовнішній політиці держави	20	3	2	18
Тема 3. Система та механізми здійснення зовнішньої політики США	21	4	2	19
Тема 4. Система та механізми здійснення зовнішньої політики провідних держав Азії, Африки та Латинської Америки	21	4	2	19
Тема 5. Система та механізми здійснення зовнішньої політики провідних країн Європи	21	4	2	19
Усього годин	120	18	9	93

4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Система та механізми здійснення зовнішньої політики *Семінарське заняття 1.*

Питання для обговорення (теми доповідей):

1. Політичні механізми здійснення зовнішньої політики: війни, воєнний тиск.
2. Економічні механізми здійснення зовнішньої політики.
3. Ідеологічні механізми здійснення зовнішньої політики.
4. Дипломатія як механізм здійснення зовнішньої політики.

Завдання:

1. Аналіз і порівняння використання дипломатії як механізму здійснення зовнішньої політики в різних країнах. Проаналізувати і порівняти, як різні країни використовують дипломатію у своїх зовнішньополітичних стратегіях. Визначити основні відмінності і спільні риси у підходах до дипломатії, виходячи з історичного контексту, культурних особливостей і геополітичного становища країн.

Основні кроки виконання завдання:

- Оберіть дві країни з різними політичними системами та геополітичними інтересами.
- Проаналізуйте офіційні зовнішньополітичні документи, речі, інтерв'ю дипломатів та інші ресурси, щоб виявити ключові напрями дипломатичної діяльності цих країн.
- Визначте, як культурні особливості та історичний контекст впливають на дипломатичні стратегії кожної країни.
- Зробіть порівняльний аналіз дипломатичних тактик, які країни застосовують для досягнення зовнішньополітичних цілей.

Підготуйте презентацію результатів вашого аналізу та обговоріть їх на семінарському занятті.

Список рекомендованої літератури:

1. Баранівський В. Ф. Політологія : підручник. Київ : Національна академія управління, 2016. 235 с.
2. Власов В. Г. Зміст та механізми зовнішньої політики сучасної держави. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. №8. С. 1–14.
3. Політологія : навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : Арал, 2018. 540 с.
4. Рябцев Г. Політична система суспільства : навч. посіб. Київ : Психея, 2015. 71 с.

Тема 2. Процес прийняття рішень у зовнішній політиці держави **Семінарське заняття 2.**

Питання для обговорення (теми доповідей):

1. Сутність процесу прийняття політичних рішень у зовнішній політиці держави.
2. Теорії прийняття і реалізації політичних рішень.
3. Типи політичних рішень та критерії їх аналізу.
4. Стадії процесу прийняття рішень у зовнішній політиці.

Завдання: Роль індивідуальних факторів у прийнятті рішень у зовнішній політиці держави.

Кожен студент обирає одного з сучасних або історичних лідерів світу. Проводить аналіз на базі доступної літератури та джерел, особистих характеристик обраного лідера (наприклад, стиль керівництва, переконання, психологічний портрет). Аналізує конкретне зовнішньополітичне рішення, прийняте цим лідером, і визначає, як його особистісні риси вплинули на це рішення.

Зробити презентацію результатів свого дослідження, яка включає опис виявлених зв'язків між особистісними характеристиками лідера і прийнятими ним зовнішньополітичними рішеннями.

Список рекомендованої літератури:

1. Баранівський В. Ф. Політологія : підручник. Київ : Національна академія управління, 2016. 235 с.
2. Власов В. Г. Зміст та механізми зовнішньої політики сучасної держави. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. №8. С. 1–14.
3. Політологія : навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : Арал, 2018. 540 с.
4. Рябцев Г. Політична система суспільства : навч. посіб. Київ : Психея, 2015. 71 с.

Тема 3. Система та механізми здійснення зовнішньої політики США

Семінарське заняття 3.

Питання для обговорення (теми доповідей):

1. Інститути та механізми зовнішньої політики США.
2. Президент та зовнішня політика США.
3. Рада національної безпеки в системі зовнішньої політики США.
4. Виконавча влада та зовнішня політика США.
5. Конгрес та міжнародна діяльність.

6. Процес прийняття зовнішньополітичних рішень у здійсненні зовнішньої політики США.

Завдання: Процес прийняття зовнішньополітичних рішень у здійсненні зовнішньої політики США. Необхідно провести аналіз конкретного випадку зовнішньополітичного рішення США, прийнятого протягом останніх 10 років. Це може бути рішення щодо військової інтервенції, міжнародної торгової угоди, економічних санкцій проти іншої країни або важливого дипломатичного кроку:

- визначити ключові фактори, які вплинули на прийняття цього рішення;
- проаналізувати, які інститути та особи були залучені у цей процес;
- розглянути наслідки цього рішення для міжнародних відносин США.

Студенти подають свої результати завдання у формі усної презентації, яка триває 10–15 хвилин.

Список рекомендованої літератури:

1. Євмешкіна О. Л. Поняття прогнозування та взаємозв'язок прогнозування й державного стратегічного планування. *Держава та регіони*. 2016. №3 (55). С. 28–32.
2. Каменецький М. С. Прогнозування зовнішньополітичне. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т.* Київ : Знання України, 2004. Т. 2. 812 с.
3. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Київ : Vivat, 2020. 256 с.
4. Сізіх Н. В. Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах : навчальний посібник до лекційного курсу. Київ : Кобза, 2003. 208 с.
5. Стойко О. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах : монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В. Корецького, 2016. 415 с.

Тема 4. Система та механізми здійснення зовнішньої політики провідних держав Азії, Африки та Латинської Америки

Семінарське заняття 4.

Питання для обговорення (теми доповідей):

1. Інститути та механізми зовнішньої політики Китайської Народної Республіки.
2. Інститути та механізми зовнішньої політики Японії.
3. Інститути та механізми зовнішньої політики Індії.
4. Інститути та механізми зовнішньої політики Ірану.

5. Інститути та механізми зовнішньої політики Пакистану.
6. Інститути та механізми зовнішньої політики Туреччини.
7. Інститути та механізми зовнішньої політики ОАЕ.

Завдання:

1. Аналіз порівняльних стратегій в зовнішній політиці: Китай та Індія (країни зі списку на вибір). Проаналізувати та порівняти стратегії зовнішньої політики Китайської Народної Республіки та Індії, виявити ключові інституції та механізми, що лежать в основі їх зовнішньополітичної діяльності, та оцінити, як ці стратегії впливають на їх міжнародні відносини, особливо в контексті регіональної безпеки і економічного розвитку.

Створіть детальну презентацію, де ви порівняєте інститути та механізми зовнішньої політики Китаю та Індії. Включіть огляд головних міністерств та агентств, що відповідають за формулювання і виконання зовнішньої політики в кожній країні.

Проаналізуйте ключові зовнішньополітичні ініціативи обох країн за останні п'ять років, акцентуючи увагу на їхні цілі, досягнення та вплив на міжнародні відносини.

Обговоріть, як внутрішньополітичні фактори (наприклад, політична стабільність, економічний розвиток, соціальні зміни) впливають на формулювання та виконання зовнішньої політики в Китаї та Індії.

Проведіть дебати в групах на тему: «Яка країна має більш ефективну зовнішньополітичну стратегію для забезпечення регіональної безпеки і економічного росту?» Залучіть аргументи на підтримку обох позицій, використовуючи дані з вашої аналітичної презентації.

Презентація PowerPoint з використанням графіків, таблиць та інших візуальних засобів для підкріплення аргументів. Презентація має тривати не більше 10 хвилин.

Список рекомендованої літератури:

1. Власов В. Г. Зміст та механізми зовнішньої політики сучасної держави. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. №8. С. 1–14.
2. Вовк Р. В. Моделювання міжнародних відносин : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 246 с.
3. Стойко О. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах : монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В. Корецького, 2016. 415 с.
4. Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах : монографія. Київ : Вадекс, 2018. 542 с.

Тема 5. Система та механізми здійснення зовнішньої політики провідних країн Європи

Семінарське заняття 5.

Питання для обговорення (теми доповідей):

1. Інститути та механізми зовнішньої політики Великої Британії.
2. Інститути та механізми зовнішньої політики Франції.
3. Інститути та механізми зовнішньої політики Німеччини.
4. Інститути та механізми зовнішньої політики Італії.
5. Інститути та механізми зовнішньої політики Іспанії.
6. Інститути та механізми зовнішньої політики України.

Завдання:

1. Створіть аналітичний огляд порівняльних аспектів інститутів та механізмів зовнішньої політики двох країн (одна з яких має бути Україна), вибраних з переліку вище (Велика Британія, Франція, Німеччина, Італія, Іспанія). Аналіз повинен включати:

- основні інститути, що займаються зовнішньою політикою у кожній країні, та їхні основні функції;
- особливості механізмів реалізації зовнішньої політики (наприклад, використання дипломатичних, економічних або військових інструментів);
- ключові відмінності у зовнішній політиці між Україною та обраною європейською країною;
- вплив міжнародних відносин та глобальних подій на зовнішньополітичну стратегію цих країн.

Підготувати письмовий звіт (3–4 сторінки) та презентацію з використанням PowerPoint, тривалість виступу – до 10 хвилин.

Список рекомендованої літератури:

1. Артёмов І. В. Європейська інтеграція України: стан, проблеми, перспективи : зб. наук. статей. Книга 2. Ужгород : АУТДОР-ШАРК, 2014. 452 с.
2. Бережна К. Принципи організації та функціонування інститутів влади в Європейському Союзі та Україні: порівняльно-правовий аналіз. Київ : ЗНУ, 2017. 405 с.
3. Деменко О. Ф. Пріоритети зовнішньої політики України на сучасному етапі. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 4. С. 362–367.
4. Зовнішня політика України та міжнародне співробітництво: розвиток двосторонніх і багатосторонніх відносин з країнами світу, участь і співпраця з міжнародними організаціями: рекомендаційний список літератури / за заг. ред. І. І. Тіщенко. Київ : б.в., 2021. 130 с.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Поточний контроль самостійної роботи здобувачів проводиться у формі опрацювання навчальної літератури за темою, підготовки доповідей та презентацій за визначеними питаннями у темі.

Тема 1. Система та механізми здійснення зовнішньої політики Семінарське заняття 1.

Підготовка до семінарського заняття 1.

Питання для самостійного вивчення:

1. Система здійснення зовнішньої політики.
2. Державні органи зовнішніх зносин.
3. Центральні органи зовнішніх зносин держави.

Список рекомендованої літератури:

1. Баранівський В. Ф. Політологія : підручник. Київ : Національна академія управління, 2016. 235 с.
2. Власов В. Г. Зміст та механізми зовнішньої політики сучасної держави. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. №8. С. 1–14.
3. Політологія : навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : Арал, 2018. 540 с.
4. Рябцев Г. Політична система суспільства : навч. посіб. Київ : Психея, 2015. 71 с.

Тема 2. Процес прийняття рішень у зовнішній політиці держави Семінарське заняття 2.

Підготовка до семінарського заняття 2.

Питання для самостійного вивчення:

1. Політичні рішення як складова частина зовнішньої політики держави.
2. Методи прийняття політичних рішень.
3. Специфіка сучасного методу прийняття зовнішньополітичних рішень «decision-making».

Список рекомендованої літератури:

1. Баранівський В. Ф. Політологія : підручник. Київ : Національна академія управління, 2016. 235 с.
2. Власов В. Г. Зміст та механізми зовнішньої політики сучасної держави. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. №8. С. 1–14.
3. Політологія : навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : Арал, 2018. 540 с.
4. Рябцев Г. Політична система суспільства : навч. посіб. Київ : Психея, 2015. 71 с.

Тема 3. Система та механізми здійснення зовнішньої політики США

Семінарське заняття 3.

Підготовка до семінарського заняття 3.

Питання для самостійного вивчення:

1. Державні органи зовнішніх зносин США.
2. Рушійні сили зовнішньої політики офіційного Вашингтона.
3. Зовнішньополітична стратегія США в умовах глобального домінування.

Список рекомендованої літератури:

1. Євмешкіна О. Л. Поняття прогнозування та взаємозв'язок прогнозування й державного стратегічного планування. *Держава та регіони*. 2016. №3 (55). С. 28–32.
2. Каменецький М. С. Прогнозування зовнішньополітичне. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т.* Київ : Знання України, 2004. Т. 2. 812 с.
3. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Київ : Vivat, 2020. 256 с.
4. Сізіх Н. В. Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах : навчальний посібник до лекційного курсу. Київ : Кобза, 2003. 208 с.
5. Стойко О. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах : монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В. Корецького, 2016. 415 с.

Тема 4. Система та механізми здійснення зовнішньої політики провідних держав Азії, Африки та Латинської Америки

Семінарське заняття 4.

Підготовка до семінарського заняття 4.

Питання для самостійного вивчення:

1. Інститути та механізми зовнішньої політики Нігерії.
2. Інститути та механізми зовнішньої політики Південно-Африканської Республіки та Демократичної Республіки Конго.
3. Інститути та механізми зовнішньої політики Куби та Венесуели.
4. Інститути та механізми зовнішньої політики Мексики.
5. Інститути та механізми зовнішньої політики Бразилії.
6. Інститути та механізми зовнішньої політики Аргентини.

Список рекомендованої літератури:

1. Власов В. Г. Зміст та механізми зовнішньої політики сучасної держави. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. №8. С. 1–14.
2. Вовк Р. В. Моделювання міжнародних відносин : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 246 с.

3. Стойко О. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах : монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В. Корецького, 2016. 415 с.
4. Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах : монографія. Київ : Вадекс, 2018. 542 с.

Тема 5. Система та механізми здійснення зовнішньої політики провідних країн Європи

Семінарське заняття 5.

Підготовка до семінарського заняття 5.

Питання для самостійного вивчення:

1. Інституційний механізм спільної зовнішньої політики Європейського Союзу: Європейська рада, Рада, Європейська комісія, Європейський парламент, Високий представник Союзу з зовнішніх справ та політики безпеки, Європейська служба зовнішньої діяльності, Комітет з питань політики та безпеки.
2. Основні цілі та механізми спільної зовнішньої політики ЄС.
3. Групи категорій дослідження механізмів зовнішньої політики ЄС: 1) аналітична модель «раціонального актора»; 2) модель прийняття рішень «decision-making model»; 3) група чинників, через які можна переміститися від понять «актор» і «процес» до менш матеріальних аспектів аналізу у формі коефіцієнтів «соціетальність» або «ідентичність».
4. Державні органи зовнішніх зносин України: Президент України, Прем'єр-міністр України і Міністр закордонних справ України.
5. Сучасна система дипломатичних відносин України.
6. Місце політичних рішень в процесі розвитку сучасної України.

Список рекомендованої літератури:

1. Артёмов І. В. Європейська інтеграція України: стан, проблеми, перспективи : зб. наук. статей. Книга 2. Ужгород : АУТДОР-ШАРК, 2014. 452 с.
2. Бережна К. Принципи організації та функціонування інститутів влади в Європейському Союзі та Україні: порівняльно-правовий аналіз. Київ : ЗНУ, 2017. 405 с.
3. Деменко О. Ф. Пріоритети зовнішньої політики України на сучасному етапі. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 4. С. 362–367.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль, самостійна робота						Разом	Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6			
10	10	10	10	10	10	60	40	100

Набрана кількість рейтингових балів здобувачем слугує основою для оцінки. За результатами поточного та підсумкового контролю здобувач може набрати від 0 до 100 балів включно.

Критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів за 10 бальною шкалою

Кількість балів	Критерії оцінювання
9–10	Здобувач вищої освіти питання розкрив повністю, вільно оперує поняттями та термінологією, демонструє глибокі теоретичні знання джерел, має власну точку зору відносно питань, що розглядаються, і може аргументовано її доводити
7–8	Здобувач вищої освіти питання розкрив повністю, вільно оперує поняттями та термінологією, демонструє глибокі теоретичні знання додаткових джерел
5–6	Здобувач вищої освіти неповно розкрив питання, але вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел
3–4	Здобувач вищої освіти розкрив питання у загальних рисах, спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання, обґрунтування неточні, не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами
1–2	Здобувач вищої освіти розкрив питання неповно, але розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але при цьому слабо орієнтується в літературних джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно
0	Здобувач вищої освіти не в змозі дати відповідь на поставлені запитання або надає неправильну відповідь, не розуміє суть питання, не ознайомлений з джерелами, не може робити висновки

7. ПІДСУМКОВИЙ ТЕСТ З ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Наприкінці семестру для самооцінки рівня вивчення навчального матеріалу дисципліни студентам рекомендується самостійно пройти тестування за підсумковим тестом з дисципліни, який наведено далі.

Підсумковий тест з дисципліни для самоконтролю містить 20 тестових запитань. На кожне тестове запитання пропонується 4 варіанти відповідей, позначених латинськими літерами А, В, С, D, тільки один з яких є правильним.

Приклад:

1. Який із перелічених факторів може вплинути на формування зовнішньополітичного курсу держави?

А. Міжнародні обставини, такі як глобальні кризи та міжнародні угоди.

В. Внутрішньополітична ситуація, включаючи політичну стабільність і урядові пріоритети.

С. Економічний стан країни, включно з рівнем експорту та імпорту.

Д. Усі відповіді є правильними.

Правильна відповідь: D.

Серед запропонованих варіантів відповідей за окремими запитаннями може зустрічатися відповідь «усі відповіді є правильними» або «усі відповіді у сукупності є правильними». Така відповідь буде єдиною правильною відповіддю за цим запитанням, якщо всі три вищенаведені відповіді за цим запитанням є, на Ваш погляд, правильними.

Приклад:

1. Який орган відповідає за формування зовнішньополітичних стратегій в більшості країн?

А. Міністерство юстиції;

В. Міністерство оборони;

С. Міністерство закордонних справ;

Д. Парламент.

Правильна відповідь: С.

І, відповідно, така відповідь буде неправильною відповіддю за цим запитанням, якщо одна з трьох вищенаведених відповідей за цим питанням є, на Ваш погляд, єдиною правильною.

Приклад:

1. Яка роль ООН у зовнішній політиці держав?

- A. виключно економічне співробітництво;
- B. регулювання тільки миротворчих місій;
- C. підтримка міжнародного права та безпеки;
- D. поширення культурних цінностей.

Правильна відповідь: C.

Максимальна кількість балів, які можна отримати за підсумковим тестом з дисципліни для самоконтролю, дорівнює 40 балам (тобто за кожну правильну відповідь нараховується 2 бали).

Рекомендований час для тестування – 40 хвилин.

Критеріями оцінювання за підсумковим тестом з дисципліни для самоконтролю є наступне: загальна кількість балів, отримана студентом, переводиться у дворівневу шкалу оцінювання наступним чином:

- 50–100 балів – зараховано;
- 1–49 балів – не зараховано.

Підсумковий тест з дисципліни для самоконтролю

1. Що таке зовнішня політика?

- A. політика держави у сфері внутрішніх справ;
- B. взаємодія між різними політичними партіями;
- C. курс дій держави щодо інших країн;
- D. правила поведінки громадян.

2. Який документ формально визначає основні напрямки зовнішньої політики країни?

- A. Конституція;
- B. Закон про оборону;
- C. Виборчий кодекс;
- D. Бюджет країни.

3. Хто зазвичай відповідає за реалізацію зовнішньої політики держави?

- A. Міністр освіти;
- B. Міністр зовнішніх справ;
- C. Верховний суд;
- D. Парламент.

4. Яке з наведених понять відноситься до інструментів зовнішньої політики?

- A. валютне регулювання;
- B. дипломатичні санкції;
- C. податкова політика;
- D. оборонне виробництво.

5. Що означає термін «білатеральні відносини»?

- A. відносини з усіма країнами світу;
- B. відносини тільки з сусідніми країнами;
- C. відносини між двома країнами;
- D. відносини в рамках міжнародних організацій.

6. Який орган відповідає за розробку стратегічних планів зовнішньої політики?

- A. Міністерство юстиції;
- B. Департамент освіти;
- C. Секретаріат Кабінету Міністрів;
- D. Рада національної безпеки та оборони.

7. В який спосіб міжнародні організації можуть впливати на зовнішню політику окремих держав?

- A. через механізми міжнародного права та санкції;
- B. посередництво та організація мирних переговорів;
- C. фінансова та економічна підтримка держав-членів;
- D. усі відповіді правильні.

8. Що таке мультилатеральні відносини?

- A. відносини між трьома країнами;
- B. відносини між декількома країнами в рамках міжнародних угод;
- C. відносини, що базуються на двосторонніх угодах;
- D. відносини, що обмежуються внутрішніми законами.

9. Який термін описує застосування економічних засобів для досягнення зовнішньополітичних цілей?

- A. економічний примус;
- B. економічна допомога;
- C. торгова війна;
- D. валютна інтеграція.

10. Що є прикладом «м'якої сили» в зовнішній політиці?

- A. військові інтервенції;
- B. культурний обмін;

- C. економічні санкції;
- D. дипломатичний бойкот.

11. Який із наведених аспектів є критичним для розуміння зовнішньої політики держави?

- A. внутрішній ВВП;
- B. регіональні вибори;
- C. міжнародні відносини;
- D. соціальні програми.

12. Що означає «дипломатичний імунітет»?

- A. право дипломата на безподатковий дохід;
- B. недоторканність дипломата від юрисдикції приймаючої країни;
- C. звільнення дипломата від військової служби;
- D. право дипломата на політичний притулок.

13. Що таке «двосторонній договір»?

- A. угода між всіма членами ООН;
- B. угода, що укладається між двома країнами;
- C. угода про внутрішнє співробітництво;
- D. загальний міжнародний протокол.

14. Яка роль ООН у зовнішній політиці держав?

- A. контролює внутрішню політику держав;
- B. надає економічну допомогу бідним країнам;
- C. слугує платформою для мультилатерального діалогу;
- D. регулює національні закони.

15. Що таке «глобалізація»?

- A. відокремлення країни від світової економіки;
- B. обмін товарів та послуг між країнами;
- C. політична ізоляція на міжнародному рівні;
- D. інтеграція та взаємозалежність країн у світовому масштабі.

16. Які з наступних органів вважаються основними у формуванні зовнішньої політики?

- A. локальні уряди;
- B. Національний банк;
- C. зовнішньополітичні відомства;
- D. всі вищезгадані.

17. Які дії можна розглядати як «жорстку силу» в зовнішній політиці?

- A. дипломатичні переговори;
- B. культурні програми;
- C. воєнні операції;
- D. наукові обміни.

18. Що таке «міжнародні санкції»?

- A. заходи підтримки країн-партнерів;
- B. дипломатичні заходи для поліпшення відносин;
- C. економічні або політичні обмеження, введені однією чи кількома країнами проти іншої;
- D. воєнні альянси для спільної оборони.

19. Яка функція міжнародних організацій у світовій політиці?

- A. сприяння національному законодавству;
- B. підтримка однопартійних систем;
- C. забезпечення платформи для міжнародного співробітництва;
- D. фокус на внутрішніх реформах країн-членів.

20. Як впливає міжнародне право на зовнішню політику країн?

- A. ігнорується більшістю країн;
- B. встановлює норми та правила поведінки на міжнародній арені;
- C. застосовується тільки в Європейському Союзі;
- D. використовується для внутрішніх реформ.

8. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Заходи, спрямовані на дотримання академічної доброчесності для здобувачів освіти:

1. Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

2. Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.

3. Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права.

4. Надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артёмов І. В. Європейська інтеграція України: стан, проблеми, перспективи : зб. наук. статей. Книга 2. Ужгород: АУТДОР-ШАРК, 2014. 452 с.
2. Баранівський В. Ф. Політологія : підручник. Київ : Національна академія управління, 2016. 235 с.
3. Бережна К. Принципи організації та функціонування інститутів влади в Європейському Союзі та Україні: порівняльно-правовий аналіз. Київ : ЗНУ, 2017. 405 с.
4. Власов В. Г. Зміст та механізми зовнішньої політики сучасної держави. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. №8. С. 1–14.
5. Вовк Р. В. Моделювання міжнародних відносин : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 246 с.
6. Деменко О. Ф. Пріоритети зовнішньої політики України на сучасному етапі. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 4. С. 362–367.
7. Євмешкіна О. Л. Поняття прогнозування та взаємозв'язок прогнозування й державного стратегічного планування. *Держава та регіони*. 2016. №3 (55). С. 28–32.
8. Євмешкіна О. Л. Реалізація функції прогнозування на різних рівнях державного управління. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. №1 (32). С. 28–32.
9. Зовнішня політика України та міжнародне співробітництво: розвиток двосторонніх і багатосторонніх відносин з країнами світу, участь і співпраця з міжнародними організаціями : рекомендаційний список літератури / за заг. ред. І. І. Тіщенко. Київ : б.в., 2021. 130 с.
10. Іваницька О. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-ті – 2000-ні роки). Київ : Слово, 2012. 720 с.
11. Каменецький М. С. Прогнозування зовнішньополітичне. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т.* Київ : Знання України, 2004. Т. 2. 812 с.

12. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Київ : Vivat, 2020. 256 с.
13. Макаренко Є. А. Проблеми, здобутки і перспективи спільної зовнішньої політики ЄС: погляд на сучасність і майбутнє. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 108(1). С. 14–22.
14. Нова зовнішня політика України: погляди аналітиків. Київ : Міжнародний центр перспективних досліджень Інститут світової політики, 2010. 164 с.
15. Політологія : навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : Арал, 2018. 540 с.
16. Політична влада і опозиція в Україні: порівняльний аналіз із зарубіжними країнами / Ф. М. Рудич та ін. Київ : ІІЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2016. 483 с.
17. Політична система сучасного суспільства : навч. посіб. / В. Мадіссон та ін. Київ : КНУТД, 2015. 183 с.
18. Рябцев Г. Політична система суспільства : навч. посіб. Київ : Психея, 2015. 71 с.
19. Седляр Ю. О. Еволюція аналізу зовнішньої політики як наукового напрямку. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2016. Випуск 93 (Частина II). С. 43–50.
20. Сізіх Н. В. Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах : навчальний посібник до лекційного курсу. Київ : Кобза, 2003. 208 с.
21. Стойко О. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах : монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В. Корецького, 2016. 415 с.
22. Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах : монографія. Київ : Вадекс, 2018. 542 с.
23. Теорія політики : підручник / Денисенко В. М., Бліхар В. С., Требін М. П. та ін. Львів : Ліга-прес, 2015. 668 с.
24. Терещук В. І. Системний аналіз інституціонального забезпечення реалізації зовнішньої політики публічної дипломатії (на основі досвіду США). *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. №11. 2016.

25. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні : монографія. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 750 с.
26. Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу. Київ : Основи, 2019. 376 с.
27. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України : підручник. Київ : LAT і К., 2015. 478 с.

Корисні посилання на інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Журнал «Зовнішні справи». URL: <http://ufpa.org.ua/>
2. Київський інститут проблем управління імені Горшеніна. URL: <http://institute.gorshenin.ua>
3. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. І. Кучеріва. URL: <http://dif.org.ua>
4. Український центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua>
5. Інститут зовнішньополітичні досліджень. URL: <http://www.fpri.kiev.ua>
6. Рада зовнішньої політики «Українська призма». URL: <http://prismua.org/pro-radu/> –
7. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/ua>

ДЛЯ НОТАТОК

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Пересипкіна Ірина Валентинівна

СИСТЕМА ТА МЕХАНІЗМИ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Методичні рекомендації до семінарських занять і самостійної роботи (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»)

Коректор *О. В. Анцибора*
Комп'ютерне верстання *Н. В. Аксьонова*

Підписано до розміщення 20.04.2023. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,69. Обсяг 0,407 Мб. Зам. № 116/24.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна